

Петро А. Овчар¹, Віталій С. Федчук², Володимир В. Бенько³

ХАРАКТЕРИСТИКА ІННОВАЦІЙНИХ ПІДХОДІВ ДО ВИБОРУ ОПТИМАЛЬНОЇ СТРАТЕГІЇ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ (НА ПРИКЛАДІ БУДІВЕЛЬНОЇ ГАЛУЗІ)

В статті здійснено дослідження характеристик інноваційних підходів до вибору оптимальної стратегії підвищення конкурентоспроможності підприємств системоутворюючих галузей економіки. Вибір оптимальної стратегії підвищення конкурентоспроможності підприємств стає ключовим завданням для забезпечення їх стійкого розвитку та зміцнення позицій на ринку. Інноваційні підходи до цього процесу набувають особливої значущості, оскільки призводять до позитивного кумулятивного ефекту: підвищення ефективності виробництва та, відповідно і якості продукції, оптимізації витрат, розширення ринків збуту тощо.

Дослідження інноваційних підходів до вибору оптимальної стратегії підвищення конкурентоспроможності є актуальним з кількох причин: інновації стають основним джерелом конкурентних переваг; у періоди економічної нестабільності та кризи, підприємства системоутворюючих галузей повинні шукати нові способи забезпечення своєї стійкості та конкурентоспроможності; впровадження інноваційних підходів сприяє підвищенню ефективності управління ресурсами. Встановлено, етапи оцінювання конкурентоспроможності підприємств системоутворюючих галузей економіки.

На основі аналізу існуючих підходів до вибору оптимальної стратегії підвищення конкурентоспроможності підприємств системоутворюючих галузей економіки виділено чотири інноваційних підходи, які найкраще розкривають зміст дослідження. До запропонованих інноваційних підходів вибору оптимальної стратегії підвищення конкурентоспроможності підприємств системоутворюючих галузей економіки віднесено: інноваційно-технологічний підхід, маркетингово-орієнтований підхід, екологічно-орієнтований підхід та підхід що базується на стратегії диверсифікації.

На основі опису інноваційних підходів до вибору оптимальної стратегії підвищення конкурентоспроможності підприємств здійснено його опис та реалізацію, а також представлено переваги до кожного з запропонованих інноваційних підходів щодо визначення конкурентоспроможності підприємств системоутворюючих галузей економіки.

Завдяки цьому дослідженню визначено нові наявні підходи до вибору стратегії, що, в свою чергу, матиме позитивний вплив на розвиток національної економіки в цілому.

Ключові слова: конкурентоспроможність, підприємство, інновації, інноваційний розвиток, інноваційно-інтеграційне підприємництво, сталий розвиток, галузь, стратегія.

Рис. 2. Табл. 1. Літ. 11.

DOI: 10.32752/1993-6788-2023-2-268-57-64

Petro A. Ovchar, Vitaly S. Fedchuk, Volodymyr V. Benko

CHARACTERIZATION OF INNOVATIVE APPROACHES TO SELECTING THE OPTIMAL STRATEGY FOR INCREASING THE COMPETITIVENESS OF ENTERPRISES (BASED ON THE EXAMPLE OF THE CONSTRUCTION INDUSTRY)

The article examines the characteristics of innovative approaches to choosing the optimal strategy for increasing the competitiveness of enterprises in system-forming branches of the economy. Choosing the optimal strategy for increasing the competitiveness of enterprises becomes a key

¹ National Academy of Management. Ukraine.

² National Academy of Management. Ukraine.

³ National Academy of Management. Ukraine.

task for ensuring their sustainable development and strengthening their positions on the market. Innovative approaches to this process are of particular importance, as they lead to a positive cumulative effect: increase in production efficiency and, accordingly, product quality, cost optimization, expansion of sales markets, etc.

The study of innovative approaches to choosing the optimal strategy for increasing competitiveness is relevant for several reasons: innovations are becoming the main source of competitive advantages; in periods of economic instability and crisis, enterprises of system-forming industries must look for new ways to ensure their stability and competitiveness; the introduction of innovative approaches contributes to increasing the efficiency of resource management. The stages of assessing the competitiveness of enterprises of system-forming branches of the economy have been established.

On the basis of the analysis of existing approaches to choosing the optimal strategy for increasing the competitiveness of enterprises of system-forming branches of the economy, four innovative approaches have been selected that best reveal the content of the research. The proposed innovative approaches to choosing the optimal strategy for increasing the competitiveness of enterprises of system-forming branches of the economy include: innovative-technological approach, marketing-oriented approach, ecologically-oriented approach and approach based on diversification strategy.

Based on the description of innovative approaches to choosing the optimal strategy for increasing the competitiveness of enterprises, its description and implementation were carried out, as well as the advantages of each of the proposed innovative approaches for determining the competitiveness of enterprises of system-forming branches of the economy were presented.

Thanks to this research, new available approaches to choosing a strategy have been determined, which, in turn, will have a positive impact on the development of the national economy as a whole.

Keywords: competitiveness, enterprise, innovations, innovative development, innovative and integration entrepreneurship, sustainable development, industry, strategy.

Peer-reviewed, approved and placed: 12.10.2023.

Постановка проблеми. У сучасних умовах глобалізації та постійного технічного прогресу підприємства будівельної галузі належать до системоутворюючих галузей економіки (таких як промисловість, сільське господарство та інші) стикаються з необхідністю швидкої адаптації до мінливих ринкових умов та підвищеної конкуренції. Вибір оптимальної стратегії підвищення конкурентоспроможності підприємств стає ключовим завданням для забезпечення їх стійкого розвитку та зміцнення позицій на ринку. Інноваційні підходи до цього процесу набувають особливої значущості, оскільки призводять до позитивного кумулятивного ефекту: підвищення ефективності виробництва та, відповідно і якості продукції, оптимізації витрат, розширення ринків збуту тощо.

Таким чином, дослідження характеристик інноваційних підходів до вибору оптимальної стратегії підвищення конкурентоспроможності підприємств системоутворюючих галузей економіки є надзвичайно важливим як з теоретичної, так і з практичної точки зору. Це дослідження сприятиме формуванню нових знань про можливі механізми підвищення конкурентоспроможності, наявні підходи до вибору стратегії, що, в свою чергу, матиме позитивний вплив на розвиток національної економіки в цілому.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Наукові дослідження присвячені характеристиці інноваційних підходів здійснювалося в публікаціях: Карюк В. І. [3], Сімак С. В. [10] та інших; вибору оптимальної стратегії конкурентоспроможності підприємств: Буднік, М. М., Синьогуб, А. Є. [1], Кравченко Л.

[5] та інших; макроекономічного аналізу забезпечення конкурентоспроможності: Штулер І. Ю. [11], Горбуліна В. П., Шеховцова В. С., Шевцова А. І. [2] та інших. Їх праці були присвячені дослідженню різних аспектам оцінювання показників, застосування методів та розробки стратегії підвищення конкурентоспроможності підприємств та характеристики інноваційних підходів пов'язаних процесів.

Метою дослідження є характеристика інноваційних підходів до вибору оптимальної стратегії підвищення конкурентоспроможності підприємств будівельної галузі.

Основні результати дослідження. Вибір стратегії конкурентоспроможності підприємств суттєво залежить від кількох важливих зовнішніх та внутрішніх даних, насамперед, це конкурентоспроможність продукції, яку випускає підприємство, важливість галузі в якій функціонує підприємство та здатність менеджменту підприємства мислити нестандартно, інноваційно та обирати найбільш оптимальні стратегії поведінки у динамічних зовнішніх умовах.

Дослідження інноваційних підходів до вибору оптимальної стратегії підвищення конкурентоспроможності є актуальним з кількох причин. По-перше, інновації стають основним джерелом конкурентних переваг в умовах четвертої промислової революції. По-друге, у періоди економічної нестабільності та кризи, підприємства системоутворюючих галузей повинні шукати нові способи забезпечення своєї стійкості та конкурентоспроможності. По-третє, впровадження інноваційних підходів сприяє підвищенню ефективності управління ресурсами, що є важливим чинником для стабільного розвитку економіки країни.

Неправильний підхід до визначення стратегії конкурентоспроможності підприємства може поставити під загрозу подальшу діяльність підприємства, тому нашим завданням є, на основі наявного вітчизняного та світового досвіду, напрацювання інноваційних підходів та їх характеристика для впровадження найбільш оптимальної стратегії.

Перш ніж запропонувати інноваційні підходи до вибору оптимальної стратегії підвищення конкурентоспроможності підприємств пропонуємо розкрити покроковий алгоритм оцінювання конкурентоспроможності підприємств, який традиційно прийнято здійснювати у дослідженнях. Оцінювання конкурентоспроможності підприємств системоутворюючих галузей економіки включає етапи, які представлені на рис. 1.

Перший етап оцінювання конкурентоспроможності підприємств системоутворюючих галузей економіки включає дослідження: ринкової кон'юнктури на існуючому або потенційному ринку збуту; характер та обсягу споживчих потреб; вивчення діяльності конкурентів та бенчмаркінг.

На другому етапі оцінювання конкурентоспроможності підприємств системоутворюючих галузей економіки формується індивідуальна система показників конкурентоспроможності підприємства та його продукції, які найбільш повно та ємно визначають місце підприємства на ринку.

На третьому етапі оцінювання конкурентоспроможності підприємств системоутворюючих галузей економіки відбувається обґрунтування методу та

засобів визначення критичних значень показників конкурентоспроможності підприємства та його продукції.

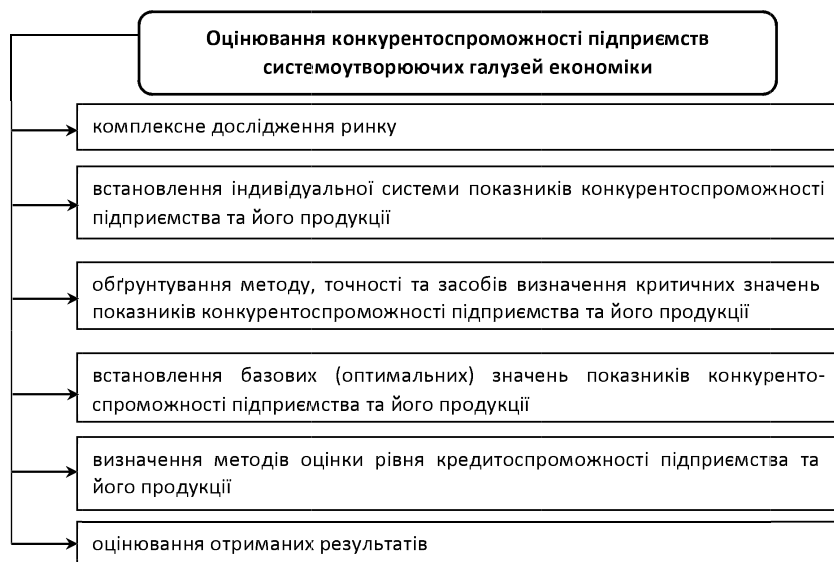

Рис. 1. Етапи оцінювання конкурентоспроможності підприємств системоутворюючих галузей економіки, розроблено авторами на основі [8, 10]

Встановлення базових (оптимальних) значень показників конкурентоспроможності підприємства та його продукції на четвертому етапі необхідно для подальшої оцінки показників, з якими буде здійснено порівняння.

П'ятий етап передбачає визначення методів оцінки рівня кредитоспроможності підприємства та його продукції. Методи, які будуть застосовуватись та одиниці їх виміру повинні бути ідентичними, щоб забезпечити їх порівняність.

Шостий етап, це оцінювання отриманих результатів, тобто оцінювання конкурентоспроможності підприємств системоутворюючих галузей економіки.

Аналіз існуючих підходів до вибору оптимальної стратегії підвищення конкурентоспроможності підприємств системоутворюючих галузей економіки виявив, що залежно від їх реалізації та мети можна виділити щонайменше чотири інноваційних підходів (табл. 1).

Втім, різні програми чи стратегії підвищення конкурентоспроможності підприємств не обов'язково мають бути прописані у спеціалізованих програмах розвитку конкретного підприємства, вони частково можуть бути реалізовані у загальних програмах розвитку конкретної галузі, чи економічного і соціального розвитку регіону тощо.

Дослідження інноваційних підходів до вибору оптимальної стратегії підвищення конкурентоспроможності підприємств системоутворюючих

галузей економіки свідчить, що майже кожен з них має свої недоліки: або недостатньо вивчено потенціал через слабку аналітичну частину, або ж відсутність конкретних дій щодо підвищення конкурентоспроможності підприємств системоутворюючих галузей економіки. Тому перш, ніж розробляти і зобов'язувати до імплементації запропоновані чотири інноваційні підходи варто зосередитись на перевагах та перспективних можливостях при виборі оптимальної стратегії підвищення конкурентоспроможності підприємств будівельної галузі.

Таблиця 1. Інноваційні підходи до вибору оптимальної стратегії підвищення конкурентоспроможності підприємств будівельної галузі, [1, 7, 10]

Підхід	Опис	Реалізація
Інноваційно-технологічний підхід	Впровадження нових технологій та методів будівництва, які забезпечують підвищення продуктивності та якості будівельних робіт	Використання сучасних матеріалів, автоматизованих систем управління будівництвом, впровадження 3D-друку в будівництві, застосування технологій "розумних" будівель.
Маркетингово-орієнтований підхід	Орієнтація на потреби та очікування клієнтів, розробка та реалізація маркетингових стратегій, спрямованих на підвищення конкурентоспроможності підприємства	Проведення маркетингових досліджень для визначення ринкових потреб, розробка програм лояльності для клієнтів, активне використання цифрових каналів для просування послуг, створення унікальних пропозицій для різних сегментів ринку.
Екологічно-орієнтований підхід	Інтеграція екологічних стандартів та практик в усі аспекти будівельного процесу, що дозволяє зменшити негативний вплив на навколишнє середовище та підвищити привабливість компанії в очах екологічно свідомих клієнтів	Використання екологічно чистих матеріалів, впровадження енергоефективних рішень, мінімізація відходів, застосування зелених технологій у будівництві.
Стратегія диверсифікації	Розширення асортименту послуг та вихід на нові ринки для зменшення ризиків та підвищення стійкості компанії	Запровадження нових напрямків діяльності, таких як реконструкція та реновація старих будівель, управління нерухомістю, розвиток інфраструктурних проектів, участь у державних та міжнародних тендерах.

Переваги запропонованих інноваційних підходів до визначення конкурентоспроможності підприємств системоутворюючих галузей економіки представлено на рис. 2.

Виділені інноваційні підходи до вибору оптимальної стратегії підвищення конкурентоспроможності підприємств системоутворюючих галузей економіки потребують мобілізації як організаційного тау і економічного ресурсу.

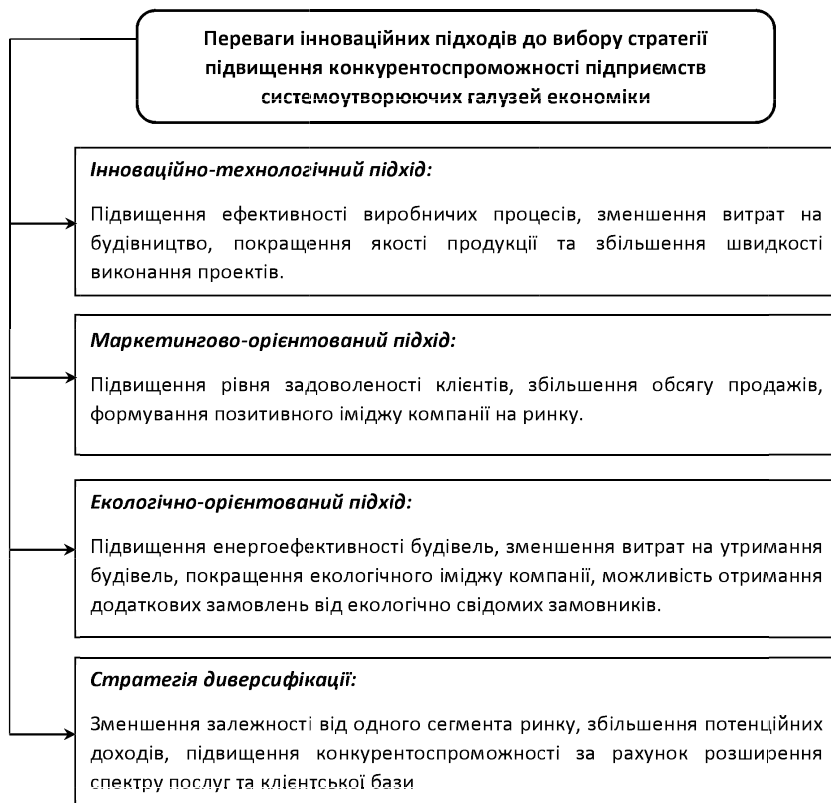

Рис. 2. Переваги інноваційних підходів до визначення конкурентоспроможності підприємств системоутворюючих галузей економіки (на прикладі будівельної галузі), розроблено авторами на основі [5, 8, 11]

На наш погляд, взаємоузгодженість етапів оцінювання конкурентоспроможності підприємств системоутворюючих галузей економіки, інноваційних підходів до вибору оптимальної стратегії підвищення конкурентоспроможності та взаємодія органів влади на всіх рівнях дасть змогу визначити оптимальну стратегію підвищення конкурентоспроможності підприємств кожної з системоутворюючих галузей економіки.

Висновки. В статті здійснено дослідження характеристик інноваційних підходів до вибору оптимальної стратегії підвищення конкурентоспроможності підприємств системоутворюючих галузей економіки. Встановлено, етапи оцінювання конкурентоспроможності підприємств системоутворюючих галузей економіки.

На основі аналізу існуючих підходів до вибору оптимальної стратегії підвищення конкурентоспроможності підприємств системоутворюючих галузей економіки виділено чотири інноваційних підходи, які найкраще розкривають зміст дослідження. До запропонованих інноваційних підходів

вибору оптимальної стратегії підвищення конкурентоспроможності підприємств системоутворюючих галузей економіки віднесено: інноваційно-технологічний підхід, маркетингово-орієнтований підхід, екологічно-орієнтований підхід та підхід що базується на стратегії диверсифікації.

Також представлено переваги до кожного з запропонованих інноваційних підходів щодо визначення конкурентоспроможності підприємств системоутворюючих галузей економіки.

Завдяки цьому дослідженню визначено нові наявні підходи до вибору стратегії, що, в свою чергу, матиме позитивний вплив на розвиток національної економіки в цілому.

1. Буднік, М. М., Синьогуб, А. Є. (2016). Концептуальні принципи стратегії забезпечення конкурентних переваг підприємства. Проблеми і перспективи розвитку підприємництва, (4 (1)), 40-45.
2. Горбулін, В. П., Шеховцов, В. С., & Шевцов, А. І. (2016). Пріоритетні напрями розвитку системоутворюючих підприємств космічної галузі України в умовах ресурсних обмежень. Стратегічні пріоритети, (2), 5-12.
3. Карюк, В. І. (2016). Вплив інноваційного потенціалу на соціально-економічний розвиток підприємства. Ефективна економіка, (10).
4. Костенко, С. В., & Новікова, М. М. (2021). Теоретичні засади управління конкурентним потенціалом будівельного підприємства. Збірник тез, 60.
5. Кравченко, Л. Реалізація національного економічного потенціалу: теоретичні аспекти. Стратегія розвитку України, (1), 156-159.
6. Лютак О.М., Єрохін С.А., Штулер І.Ю. Глобальний фармацевтичний ринок в контексті трансформації конкурентоспроможних бізнес-моделей його учасників / О.М. Лютак, С.А. Єрохін, І.Ю. Штулер // Актуальні проблеми економіки. 2020. №4. С. 18-26.
7. Організаційні засади управління фінансово-економічною безпекою будівельних підприємств. Соціальна економіка, (2), 100-104.
8. Пілецька С. Т. Антикризове управління економічною стійкістю промислового авіапідприємства [текст] : монографія / С. Т. Пілецька. Київ: Центр учбової літератури, 2014. 320 с
9. Присяжнюк, Л. Г. (2017). Оптимізація витрат підприємств машинобудівної галузі. Економічний вісник Національного технічного університету України Київський політехнічний інститут, (14), 189-196.
10. Сімак, С. В. (2011). Вдосконалення аналізу стратегії розвитку інвестиційно-будівельного комплексу. Державне управління: удосконалення та розвиток, (2).
11. Штулер І.Ю. Макроекономічний аналіз забезпечення конкурентоспроможності продукції промислового комплексу// Актуальні проблеми економіки. 2020. №3. С.11-17.

1. Budnik, M. M., Synohub, A. Ye. (2016). Kontseptualni pryntsypy stratehii zabezpechennia konkurentnykh perevah pidpriemstva. Problemy i perspektvy rozvytku pidpriemnytstva, (4 (1)), 40-45.
2. Horbulin, V. P., Shekhovtsov, V. S., & Shevtsov, A. I. (2016). Priorytetni napriamy rozvytku systemoutvoriuiuchykh pidpriemstv kosmichnoi haluzi Ukrainy v umovakh resursnykh obmezhen. Stratehichni priorytety, (2), 5-12.
3. Kariuk, V. I. (2016). Vplyv innovatsiinoho potentsialu na sotsialno-ekonomichni rozvytok pidpriemstva. Efektyvna ekonomika, (10).
4. Kostenko, S. V., & Novikova, M. M. (2021). Teoretychni zasady upravlinnia konkurentnym potentsialom budivelnoho pidpriemstva. Zbirnyk tez, 60.
5. Kravchenko, L. Realizatsiia natsionalnogo ekonomichnogo potentsialu: teoretychni aspekty. Stratehiia rozvytku Ukrainy, (1), 156-159.
6. Liutak O.M., Ierokhin S.A., Shtuler I.Y. Hlobalnyi farmatsevtichnyi rynek v konteksti transformatsii konkurentospromozhnykh biznes-modelei yoho uchasnykiv / O.M. Liutak, S.A. Yerokhin, I.Iu. Shtuler // Aktualni problemy ekonomiky. 2020. №4. s.18-26.

7. Orhanizatsiini zasady upravlinnia finansovo-ekonomichnoiu bezpekoiu budivelnykh pidpriemstv. Sotsialna ekonomika, (2), 100-104.
8. Piletska S. T. Antykryzove upravlinnia ekonomichnoiu stiikistiu promyslovoho aviapidpriemstva [tekst] : monohrafiia / S. T. Piletska. Kyiv: Tsentr uchbovoi literatury, 2014. 320 s
9. Prysiazhniuk, L. H. (2017). Optymizatsiia vytrat pidpriemstv mashynobudivnoi haluzi. Ekonomichnyi visnyk Natsionalnoho tekhnichnoho universytetu Ukrainy Kyivskiy politekhnichnyi instytut, (14), 189-196.
10. Simak, S. V. (2011). Vdoskonalennia analizu stratehii rozvytku investytsiino-budivelnoho kompleksu. Derzhavne upravlinnia: udoskonalennia ta rozvytok, (2).
11. Shtuler I.Y. Makroekonomichnyi analiz zabezpechennia konkurentospromozhnosti produktsii promyslovoho kompleksu// Aktualni problemy ekonomiky. 2020. №3. S.11-17.